

Nr 417

Av herr **Berg, Gunnar, m. fl.**, i *anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa organisations- och anslagsfrågor rörande försvaret.*

I proposition nr 110 föreslås — inom den vid partiledaröverenskommelsen den 4 februari 1958 fixerade kostnadsramen för det militära försvaret — en i många avseenden betydande förändring av försvarets utformning och sammansättning.

Den föreslagna omfördelningen av försvarskostnaderna innebär en allmän höjning av arméns och flygvapnets anslag men en på längre sikt betydande minskning av till marinens förfogande ställda medel.

I det av överbefälhavaren 1954 ingivna förslaget rörande försvarets framtida utformning angavs marinens andel i det totala försvarsanslaget till 18 %, vilket innebar ca 15 % minskning av marinens dåvarande andel. I 1957 års ÖB-förslag, som i princip legat till grund för propositionen, förutsattes marinens ekonomiska andel i alternativ Adam ytterligare minskas ner till 12 %. Arméns andel behålles däremot oförändrad vid 36 %, och flygvapnets har höjts till 40 %.

För budgetåret 1958/59 föreslås marinen få 420 miljoner kronor och för 1959/60 400 miljoner. De föreslagna nedskärningarna av marinens anslag får djupgående konsekvenser för marinens krigsorganisation. Sålunda föreslår departementschefen att av riksdagen relativt nyligen beslutade, under byggnad varande minfartyg och jagare skall avbeställas, enär de inte kan rymmas inom den krympta kostnadsramen. Ombyggnaderna enligt 1952 års sjuårsplan av fyra jagare och kustjagare till fregatter skall heller inte komma till stånd. I stället föreslås att dessa fartyg uttrangeras bl. a. emedan tillräckliga underhållsmedel icke kommer att stå till förfogande. Härtill måste av samma skäl två kryssare, två jagare, sex à sju motor-torpedbåtar, fyra à fem ubåtar, femton minsvepare samt ett depåfartyg under budgetåren 1958/59 och 1959/60 utgå ur krigsorganisationen.

Ovan nämnda av ÖB föreslagna förskjutningar i försvarskrafternas avvägning betecknas i 1957 års utredning som "jämknings" i 1954 års förslag. De har motiverats med bl. a. att de medelsbehov som fordras för att vidmakthålla en modernt utrustad krigsmakt ökats i snabbare takt än vad som tidigare förutsetts. Det synes oss icke styrkt att de faktorer, som åberopats för behov av förändringar, skulle vara ägnade att särskilt minska de marina komponenternas betydelse i riksförsvaret.

I propositionen motiveras de föreslagna beskärningarna av marinens or-

ganisation med att "den tekniska utvecklingen ger det mångsidigt användbara attackflyget ökade möjligheter till verkan mot sjömål".

Det synes oss emellertid tveksamt om den förskjutning av uppgifterna i vårt försvar till sjöss från marinstridskrafter till flygstridskrafter, som härvid förutsättes, är praktiskt möjlig under den tid som nu kan överblickas. Oberoende av hur man bedömer förutsättningarna att bringa våra flygstridskrafter till insats till sjöss under motverkan från fiendens flyg- och sjöstridskrafter, under mörker och dålig sikt etc., måste man nämligen beakta, att vårt flygvapen av rent tekniska skäl icke kan medverka i sådana för sjöförsvaret väsentliga uppgifter som utläggning av mineringar, bekämpning av ubåtar i undervattensläge (som kan beräknas förekomma i riklig mängd), konvojering och minsvepning i samband med underhållstransporter längs kusten och till Gotland etc. Behovet av marina stridskrafter för dessa uppgifter synes därför oavvisligt.

Vid försvarets avvägning synes enligt vår mening större avseende än hittills böra fästas vid dess *förebyggande betydelse* för vår strävan att hålla landet utanför kriget. Om en angripare skall kunna räkna med att besätta vårt land inom rimlig tid, torde det under de flesta förhållanden vara nödvändigt för honom att framföra övervägande delen av sina invasionsstyrkor sjövägen. Ett dylikt företag innebär emellertid även för en stormakt betydande riskmoment, därest vederbörande icke äger betryggande kontroll över det aktuella havsområdet. All erfarenhet talar också för att ett vittsyftande invasionsföretag icke kommer till stånd förrän om och när angriparen skaffat sig den nödvändiga kontrollen över erforderliga sjövägar. Ingenting i den militärtekniska utvecklingen tyder på att detta inte skulle gälla även under den tidsperiod vi nu kan överblicka.

Den avhållande verkan som sjöförsvaret i nyssnämnda avseende har är därför av fundamental betydelse för *det totala invasionsförsvaret*. Lyckas en angripare skapa erforderlig trygghet i transportererna till sjöss, kan hans mångfaldiga överlägsenhet i landstridskrifter i full utsträckning göras gällande. Avgörande för sjöförsvarets förmåga att motsvara ovan angivna krav är att en lämplig balans råder mellan dess tre komponenter flotta, flyg och kustartilleri. Den föreslagna utformningen av vårt framtida försvar ger enligt vår mening icke den rätta balansen mellan de olika försvarskrafterna.

Den reducering av marinens enheter som föreslås kommer vidare att även allvarligt påverka våra möjligheter att *skydda krigsimporten*. De konsekvenser som ett i tiden utdraget krig skulle medföra för landet och dess folk synes därigenom enligt vår mening icke ha tillräckligt beaktats. Med hänsyn till våra såväl tekniskt som ekonomiskt begränsade resurser till fredstida lagring inom landet synes det icke tillrådligt att eftersätta

sjöfartsskyddet i den utsträckning som propositionen förutsätter. Enär försvaret mot avspärrning i vissa lägen utgör förutsättningen för de övriga försvarsuppgifternas lösande, synes det f. ö. icke vara riktigt att såsom skett i ÖB-utredningen ställa sagda funktioner i motsatsförhållande till varandra.

Behovet av *kustsjöfart* liksom stridskrafter att skydda denna har i ÖB-utredningen endast flyktigt omnämnts och av departementschefen ej alls berörts. De moderna förstörelsemedlens möjligheter att lamslå landkommunikationerna med dessas många sårbara punkter synes emellertid motivera att behovet av *kustsjöfart* ägnas ökad uppmärksamhet. Detsamma gäller de problem som sammanhänger med erforderliga sjötransporter till och från Gotland. Vi vill i detta sammanhang erinra om att försvarsberedningen särskilt understrukit betydelsen av att ett visst behov av sjöfartsskydd kan tillgodoses.

Det synes vidare anmärkningsvärt, att varken överbefälhavaren eller departementschefen närmare berört frågan om förhållandena i samband med neutralitet. Syftet med vår alliansfria politik är att möjliggöra att landet hålles utanför ett kommande krig. De speciella problem som därvid uppkommer för *hävandet av vår neutralitet* kan icke sägas ha fått den allsidiga belysning, som varit önskvärd. Sannolikt kommer den militärtekniska utvecklingen att medföra många nya problem härvidlag. Marinens utomordentliga betydelse för att hävda rikets neutralitet kommer emellertid med stor säkerhet att ytterligare ökas i ett framtida krig. Det antal fartyg som erfordras för övervakning av våra långa sjögränser kan icke inrymmas i den för marinen nu avsedda kostnadsramen.

Den nu framlagda försvarspropositionen upptar för marinen för budgetåret 1958/59 420 miljoner kronor mot ÖB-förslagets 400. För det därpå följande budgetåret uttalar sig departementschefen för en ungefärlig nivå av 400 miljoner kronor. Propositionen innebär således en kraftig reduktion av marinens nuvarande andel i försvarskostnaderna. Förutom utrantering, uppläggning, resp. avbeställning av sammanlagt närmare 40 fartyg — varav ett 30-tal lämpade för sjöfartsskydd (neutralitetsvakt) — samt nedläggning av 15 kustartilleribatterier blir konsekvensen härav för marinen ökade svårigheter att följa med i den tekniska utvecklingen. Därest kostnaderna för eventuell avbeställning av fartyg, såsom departementschefen förutsätter, skall bestridas av marinens anslag till fartygsbyggnader, kan — beroende på kostnadernas storlek — helt orimliga omställningsproblem komma att uppstå vid den förutsatta nyinriktningen av marinens fartygsmateriel.

Genom de föreslagna åtgärderna återspeglar propositionen enligt vår mening icke i tillräcklig grad den av försvarsberedningen givna rekommendationen "att det vid den praktiska utformningen av försvarsorganisa-

tionen skall bliva möjligt att uppnå en något högre effekt vid marinen än vad som bedömts i alternativ Adam".

Det är oss i detta sammanhang angeläget framhålla, att de i propositionen föreslagna förändringarna vid armén och flygvapnet synes vara av annan karaktär än vad som gäller för marinen. Angivna förbandsindragningar vid armén torde sålunda till stor del motsvara tidigare beslutade eller planerade men ej genomförda rationaliseringar. Dessa eller liknande åtgärder torde f. ö. under alla förhållanden ha nödvändiggjorts av rådande personalläge. Den förutsatta minskningen med 15 % av antalet fältförband kompenseras med att vissa enheter göres "rörligare, eldkraftigare och mera mekaniserade än övriga". Planerade indragningar vid flygvapnet av två flottiljer, när dessas flygplantyper om 4 à 5 år faller för åldersstreckets, torde närmast få betraktas som en logisk anpassning till pågående utveckling mot luftförsvarsrobotar. Den minskning av antalet flygplan, som framtvings genom ökade kostnader per enhet, kompenseras genom ökad kvalitet, nya vapen, förbättrad stridsledning etc. *De för armén och flygvapnet föreslagna förändringarna synes därför icke, såsom fallet är vid marinen, komma att medföra någon egentlig minskning av slagkraften.* Godkänner riksdagen att en allmän reduktion av krigsmaktens omfattning skall komma till stånd, ligger enligt vår mening häri möjlighet att i enlighet med försvarsberedningens uttalande bättre kunna tillgodose marinen utan att den angivna målsättningen för de övriga försvarsgrenarnas funktioner behöver sänkas.

I avvaktan på att en ny flottplan förelägges 1960 års riksdag bör enligt vår mening marinens anslag ej pressas så hårt som enligt propositionen synes vara avsikten. En utjämning av anslagen under mellanliggande period bör komma till stånd för att förhindra en alltför snabb minskning av marinens krigsberedskap samt för att möjliggöra en kvalitativ anpassning till den nya marinorganisation, som framdeles skall komma att utformas. Med hänsyn till den långt framskridna tiden räknar vi dock icke med att en omarbetning av detaljerna i årets proposition skall vara möjlig utan förutsätter att en av riksdagen beslutad justering av försvarets inre avvägning kommer marinen till godo fr. o. m. budgetåret 1959/60.

Under hänvisning till det ovan anförda får vi härmed hemställa,

att riksdagen vid behandling av proposition nr 110 måtte besluta att marinens anslagsram i avvaktan på 1960 års flottplan anges till en ungefärlig nivå av 450 milj. kr. för att underlätta marinens materiella nyinriktning och möjliggöra att av riksdagen tidigare beslutade fartygsbyggen fullföljes, så att den effekt kan utvinnas vid marinen som försvarsberedningen avsett,

alternativt

dels uttala, att marinens andel av försvarets anslag i avvaktan på 1960 års flottplan icke ytterligare minskas, utan att denna andel för budgetåret 1959/60 angives till minst samma belopp som för budgetåret 1958/59, eller 420 miljoner kronor,

dels besluta att eventuella avbeställningskostnader för under byggnad varande minfartyg och jagare icke skall belasta marinens anslag.

Stockholm den 18 april 1958

Gunnar Berg

Nils B. Hansson

Rikard Svensson

Georg Pettersson

Nils Franzén

N. Yngve Nilsson

Gunnar Lodenius
